

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยของปวงชน

โดย ดร.ตระกูล ชำนาญ

๑ เม.ย.ที่ผ่านมาผมมีโอกาสได้ต้อนรับ แลกเปลี่ยนแนวคิดกับคณะนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นพระภิกษุ ๒ รูปและฆราวาส ประมาณ ๑๐ คน เป็นการมาศึกษาดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากเข้าศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยพายัพแล้วก็ มาต่อที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผมก็ไม่รู้มาก่อนหรอกว่าจะในกลุ่มนักศึกษา ระดับดุสิตบัณฑิต เป็นโอกาสที่จะได้รู้ว่าคนที่กำลังศึกษาระดับดอกเตอร์นี้เขามีคลังข้อมูลในสมองแนวคิดของเขาเป็นอย่างไร จะเหมือนกับความคิดของนักศึกษาระดับปริญญาโทหรือไม่ เป็นครั้งแรกที่ผมได้ แลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการ ก่อนหน้านั้นก็เป็นการพูดคุยกันแบบกันเองของเพื่อนอาจารย์ในวิทยาเขตล้านนา ประเด็นในการศึกษาดูงานนั้น เป็นการนำเสนอวิทัศน์และนามมหาวิทยาลัย หลังจากนั้นเปิดประเด็นคำถามที่จะเป็นสาระประกอบศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์เข้ากับขอบข่ายงานศึกษาดุษฎีนิพนธ์ของใครของมัน เป็นช่องทางที่ผมจะได้นำเสนอความคิดเชิงข้อเท็จจริงให้เขาู้เกี่ยวกับความเป็นมหาวิทยาลัย มีประเด็นชวน สนทนาแลกเปลี่ยนดังนี้

๑. ไม่มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๐ ทั้ง มหามกุฏราชวิทยาลัยและ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มีแต่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย ตามมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ๔๐เท่านั้น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งขึ้นในมาตรา ๖ เรียกว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นนิติบุคคล และมาตรา ๗ ให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

ดังนั้นคำว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์จึงเป็นภาษาพูดที่เข้าใจกันเป็นที่รับรู้กันในเชิงพฤตินัยเท่านั้น ก่อน พ.ร.บ. ๔๐ นั้นก็เข้าใจและรับรู้กันว่าสถานศึกษาวิชาการชั้นสูงของคณะสงฆ์ ก็ คือสภากาฬศึกษามหามกุฏราช วิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย บริหารงานจัดการศึกษาโดยพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย นักศึกษา เป็นพระภิกษุ-สามเณร ทั้งธรรมยุติกนิกายและมหานิกาย ส่วนมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยก็เช่นเดียวกันมีการ บริหารจัดการศึกษาโดยพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย นักศึกษาก็เป็นพระภิกษุ-สามเณร ฝ่ายมหานิกายเสียส่วนใหญ่ สังคมไทยจึงเรียกมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งนี้ว่า “มหาวิทยาลัยสงฆ์” ซึ่งคำว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีในพ.ร.บ. ๔๐ ของทั้งสองสถาบัน แต่ผู้คนก็ยังติดกับคำนี้อยู่ในเชิงพฤตินัย อีกทั้งวัฒนธรรมในการบริหารจัดการศึกษายังมี องค์คณะผู้บริหารในระดับบนสุดคือพระสงฆ์

๒. การบริหารจัดการมหาวิทยาลัย จากวัฒนธรรมและภาพลักษณ์ของสถาบันการศึกษาทั้งสองแห่ง ภาพเดิมที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีพระสงฆ์เป็นคณะผู้บริหารก่อนที่จะมาถึงยุคมีพระราชบัญญัติ ๔๐ อีก ทั้งเนื้อหาวิชาที่จัดการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของทั้งสองแห่งคือวิชาการชั้นสูงด้านพระพุทธศาสนา ศาสนาสากล ปรัชญา ภาษาตะวันออก ตะวันตก วัฒนธรรม เป็นต้น ตอกย้ำความเป็นมหาวิทยาลัยที่เป็น พระสงฆ์ ส่งผลสืบเนื่องไว้ในระบบบริหารจัดการในรูปแบบของมหาวิทยาลัยที่มีพระสงฆ์เป็นผู้บริหารสูงสุด ของทุกส่วนงาน

องค์คณะผู้บริหารตาม พ.ร.บ.มาตรา ๑๗ ให้มีสภามหาวิทยาลัย โดยมีนายกสภามหาวิทยาลัยเป็น พระสงฆ์เถระที่สมเด็จพระสังฆราชแต่งตั้งจากพระเถระทั้งสองแห่ง ผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรคือ อธิการบดีเป็นพระสงฆ์เถระและสามารถมีคฤหัสถ์เป็นรองอธิการบดี ตามมาตรา ๒๔ หน่วยงานในระดับวิทยา เขตมีรองอธิการบดีเป็นพระสงฆ์เป็นผู้บังคับบัญชา และมีผู้ช่วยอธิการบดีเป็นคฤหัสถ์ หน่วยงานในระดับ บัณฑิตวิทยาลัย คณะ ศูนย์ สำนัก สถาบัน หรือ หน่วยงานอื่นที่เทียบเท่า ให้มีพระภิกษุ เป็นผู้บังคับบัญชา คฤหัสถ์ เป็นรอง ตามมาตรา ๓๓ ดังนั้น จึงสมเหตุสมผลที่จะเรียกว่าเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามภาษาที่เข้าใจ

รับรู้ทั่วไป กอปรกับสาขาวิชาที่จัดการศึกษาซึ่งสังคมทั่วไปยังมองว่าเป็นการจัดการศึกษาวิชาศีลธรรม พระวินัย เหมือนหลักสูตรของการศึกษาคณะสงฆ์แบบดั้งเดิม คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และสามัญในระดับมัธยมศึกษา

เป็นความเข้าใจที่ไม่ผิดหรือเพราะสังคมไทยรับรู้มาในช่วงระยะเวลายาวนานกับการศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย เทียบกับมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งที่มีอายุตามพ.ร.บ.ได้เพียงระยะไม่ถึงสองทศวรรษเท่านั้น (พ.ร.บ. มีผลประกาศใช้ ๒๕๔๐) คงต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจใหม่ให้กับสังคมพอสมควร ทั้งด้านปัจจัยการบริหารภายใน คือ คณาจารย์ บุคลากร หลักสูตร และปัจจัยภายนอกอันได้แก่นักศึกษาใหม่ที่จะเข้ามาศึกษา หรือรับบริการ ที่มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง

๓. ปัจจัยภายในที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ คณาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย เป็นประเด็นสนทนาแลกเปลี่ยนที่บอกนัยที่คลางแคลงใจในตัวผู้สอนว่าจะมีความรู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาการพุทธศาสนาได้ดีเพียงพอรึหรือไม่ สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับการศึกษา ในระดับเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ผมจึงแจ้งว่าผู้สอนในรายวิชานั้น ส่วนมากจะเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพระสงฆ์รับผิดชอบสอน หรือมีคณาจารย์คฤหัสถ์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ทั้งจากภายในมหาวิทยาลัยและจากสถาบันอื่น เนื้อหาวิชาด้านศาสนาที่จัดสอนจึงไม่มีปัญหาต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ประการใด สามารถรองรับความเชื่อมั่นจากผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

สาขาวิชาที่เป็นองค์ความรู้ด้านอื่นนอกเหนือจากทางศาสนาแล้ว ยังมีรายสาขาวิชาการที่เป็นการจัดการองค์ความรู้ที่หลากหลายเป็นประโยชน์กับนักศึกษา นั่น มหาวิทยาลัยมีกระบวนการบรรจุ และพัฒนาบุคลากรสายอาจารย์ให้สอดคล้องกับสาขาวิชาการที่เปิดสอน ได้มาตรฐานทางวิชาการที่เป็นสากลโดยมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นตัวรองรับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ทั้งในหลักสูตรที่เป็นสาขาวิชาชีพ เฉพาะเช่น ศึกษาศาสตร์ และศาสตร์แขนงอื่น ๆ เช่น รัฐศาสตร์ ฯ ด้วย ที่รองรับตลาดแรงงานและเป็นศาสตร์ที่พัฒนาความเจริญรุ่งเรืองระดับสติปัญญาของผู้เรียนด้วย

๔. ประเด็นข้อบ่งชี้ของผู้เรียน (กลุ่มเป้าหมาย Target group) ที่วิตกกังวลหรือเกรงว่าจำนวนผู้เรียนจะลดลงเนื่องจากมีคนบวชเรียนน้อยลง จะส่งผลให้จำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยลดลงไปด้วย แจ้งว่าข้อบ่งชี้ด้านผู้เรียนเรามีได้อยู่เฉพาะพระภิกษุ-สามเณร ซึ่งมีจำนวนน้อยอยู่แล้ว สถานการณ์ปัจจุบันคนบวชเรียนจริง ๆ มีน้อย เป็นการบวชตามประเพณีเสียส่วนมาก เป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ไม่สามารถมาเรียนที่เราได้ จึงไม่กังวลในจำนวนพระภิกษุ-สามเณรเท่าไร เพราะจำนวนเป็นสถิติคงที่ ตามสถิติไม่ขึ้น-ลงมากนัก ทั้งนี้ตัวบ่อนหรือนักศึกษาส่วนใหญ่ของเรา คือ เด็กเยาวชนทั่วไป ที่จบมัธยมศึกษาแล้วในพื้นที่บริการของเราจำนวนมาก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นที่รองรับเยาวชนเหล่านี้ได้อย่างน่าพอใจ มีข้อจำกัดเรื่องกายภาพคือสถานที่ทำการเรียนการสอน คือ ห้องบริหารจัดการเรียนการสอนไม่สามารถรองรับจำนวนผู้มาสมัครเรียนที่เราได้ทั้งหมด นี่เป็นผลที่ขยายพันธกิจการศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งด้าน พื้นที่บริการสาขาวิชาที่เปิดสอนหรือหลักสูตร ผู้รับบริการหรือนักศึกษา และภารกิจที่สะท้อนถึงความขยายตัวอย่างต่อเนื่องของวิทยาเขตล้านนา

๕. หลักสูตรสาขาวิชาและเนื้อหาที่ต้องปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งนี้มิได้เปิดสอนวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างเดียวนอกจากนี้ความเข้าใจของประชาชนทั่วไปที่ยังมีความเข้าใจเหมือนเดิมอยู่ กล่าวคือพอพูดถึงมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คนก็จะเข้าใจว่าเป็นที่เรียนของวิชาศีลธรรมพระพุทธศาสนาของพระภิกษุ-สามเณร ข้อเท็จจริงในยุคก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติ ๔๐ ด้วยเข้าไปที่หลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน มีการเพิ่มสาขาวิชาที่เหมือนกับของมหาวิทยาลัยทั่วไป เช่น ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนา

และปรัชญา เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาของหลักสูตรเหล่านี้มีส่วนหนึ่งที่เป็นรายวิชาทางพระพุทธศาสนาผสมอยู่ คิดเป็นค่าหน่วยการเรียนหรือหน่วยกิตเท่ากับ ๓๐ หน่วยทุกสาขาวิชา

เป็นผลพลอยได้ที่ผู้เรียนจะได้ นอกจากเนื้อหาวิชาหลักตามสาขาวิชา มีเกณฑ์ในการสอบผ่านสูงเท่ากับวิชาเอกด้วย นักศึกษาของมหาวิทยาลัยทุกรูป/คน ต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอนอย่างนี้เท่าเทียมกันหมดทุกสาขาวิชาที่เปิดสอน เราจึงได้ผลผลิตที่เป็นบัณฑิตที่จบออกไปเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในระดับดีหรือเชี่ยวชาญเฉพาะทางพระพุทธศาสนา มีกลิ่นอายของความเป็นชาวพุทธที่เข้าใจหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาและศาสนาสากลในตัว มิใช่เป็นบัณฑิตที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาวิชาเอกที่ตนเรียนเท่านั้นทั้งในภาคทฤษฎีตามเนื้อหาและภาคปฏิบัติทุกรูป/คน ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก นักศึกษาทุกรูป/คน จะต้องผ่านการขัดเกลาตามกระบวนการนี้อย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะเรียนสาขาวิชาใด ระดับใดของหลักสูตรในมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ประเด็นที่ผมได้นำเสนอแลกเปลี่ยนกับนักศึกษาระดับปริญญาเอกครั้งนี้ น่าจะหวังได้ว่า แนวคิด และคำพูดที่นำเสนอ นั้น เป็นบทสะท้อนตัวตนของความเป็นมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่องค์พระบิดาของเราคือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๕ ผู้ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกล ทรงสถาปนาสถาบันแห่งนี้ในพระนามของพระราชบิดาคือ ร.๔ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๓๖ และเปิดสอนในรูปแบบของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๘๙ โดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส องค์นายกสภาในสมัยนั้น จวบจนถึงในยุคที่ มหาวิทยาลัย ในบริบทของพระราชบัญญัติ พ.ศ.๒๕๔๐ สถาบันการศึกษาแห่งนี้ได้ทำหน้าที่สร้างคนของชาติด้วยองค์ความรู้วิชาการ ทางพระพุทธศาสนาและวิทยาการสมัยใหม่ ที่เหมาะสมกับกาลสมัยอย่างต่อเนื่องและเราจะรักษามาตรฐานคุณภาพของการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งประโยชน์ด้านการศึกษาของ พระภิกษุ-สามเณร และ มวลกุลบุตรกุลธิดา สมกับเป็นมหาวิทยาลัยของมวลชนชาวสยามประเทศสืบไป....